

**Донецький національний університет імені Василя Стуса
Факультет інформаційних і прикладних технологій
кафедра політології та державного управління**

**СИЛАБУС
Навчальної дисципліни
«СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА»**

Кількість кредитів ЄКТС	5 ЄКТС
Період викладання	3 семестр
Рівень вищої освіти	Третій
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Політологія
Викладач	Мацишина Ірина Віталіївна, д.політ.н., доцент
Профайл викладача курсу	https://orcid.org/0000-0002-2988-620X https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&pli=1&user=5ZuYmcUAAAAJ&pli=1&user=nT5rAr8AAAAJ
Доступ до матеріалів курсу	Google Classroom https://classroom.google.com/c/MTg4MTYyNjAyMDQ5 Код: o2sco5r
Контактна інформація	i.matsyshyna@donnu.edu.ua

Анотація

ОК «Дисципліна за вибором 1: Символічна політика», є вибірковою для доктора філософії ОК 052 - політологія, формує компетентності та результати навчання, які відповідають змісту та фокусу освітньої програми з орієнтацією на НРК. Стандарт спеціальності відсутній.

Мета вивчення навчальної дисципліни полягає у: засвоєння теоретичного матеріалу з символічної політики; оволодіння алгоритмами розпізнавання символічних текстів; розуміння політичної влади крізь призму символічної інтеракції; проведення дослідницьких практик прихованих структур влади; прогнозування політичних процесів крізь символічну репрезентацію влади.

Набуті результати навчання та компетентності дозволять здобувачеві розв'язувати комплексні проблеми дослідницько-інноваційної діяльності у політичній галузі, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних політологічних знань та професійної практики (ІК).

За результатами вивчення дисципліни слід очікувати наступні:

компетентності здобувачів вищої освіти:

- Здатність самостійного проведення досліджень на відповідному рівні.
- Здатність до самостійного пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, зокрема за допомогою сучасних інформаційних технологій.
- Здатність здійснювати критичний аналіз знання та генерувати нові ідеї (креативність).
- Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- Здатність до саморозвитку та самовдосконалення

Результати навчання:

- ПРН-3. Розуміти сутність наукової діяльності, мати системний науковий світогляд та філософсько-культурний кругозір, який включає розвинене критичне мислення, вміння генерувати нові ідеї, професійну етику та академічну доброчесність, повагу до різноманітності та мультикультурності, здатність до саморозвитку та самовдосконалення.
- ПРН-4. Знати на поглибленому рівні нормативну та позитивну політичну теорію, політичний аналіз, порівняльну та прикладну політологію та впевнено використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної світової політичної науки.
- ПРН-6. Комплексно застосовувати широкий спектр політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного соціокультурного, історичного або сучасного контексту.
- ПРН-7. Комплексно розуміти особливості реалізації влади у різних політичних системах та використовувати широкий спектр сучасних політологічних теорій, концептів та методів для комплексного всебічного аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.
- ПРН-8. Самостійно конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати комплексні інноваційні політологічні дослідження з використанням широкого кола прикладних методів, технологій та інструментарію аналізу.

Організація та оцінювання навчання визначені «Порядком оцінювання знань здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса» та «Положенням про організацію освітньої діяльності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса». Форми поточних і підсумкових контролів, розв'язання тестів, кейсів, опитування, практичні групові або індивідуальні завдання, творчі завдання. Залік (підсумковий контроль 3 семестру) виставляється здобувачеві на підставі його поточної академічної успішності. За кожне заняття здобувач може

отримати бали, що протягом семестру максимально дорівнюють 90 балів протягом сумарно за всі види індивідуальних і практичних завдань.

Організація навчання за дисципліною відбувається в наступних форматах:

- 1) аудиторні заняття (лекції, практичні заняття);
- 2) самостійна робота здобувача під керівництвом викладача за допомогою платформи Google Classroom (<https://classroom.google.com/c/MTg4MTYyNjAyMDQ5>. Код: o2sco5r).

У якості технічних засобів комунікації використовуються корпоративна пошта Outlook, аудиторія в google-class. У окремих випадках можуть використовуватися такі засоби комунікації, як Teams, Skype, Zoom. Аудиторні заняття реалізуються відповідно до наступного календарного плану викладання дисципліни, конкретні дати відповідають розкладу занять і графіку навчального процесу:

Тиждень /дата/ години	Тема	Форма проведення заняття	Завдання для практикумів і СРС (Зразок і вимоги розміщені у google classroom)	Мах кількість балів		
ПЕРШИЙ СЕМЕСТР						
Змістовний модуль 1 (40 балів)						
Поняття та концепції символічного порядку						
1-ий тиждень 6 години	Тема 1. Політичний світ як порядок сил і порядок уявлень: класифікація	Лекція	Написання вступного контролю.	1-ий тиждень	2	
	Тема 1. Наукове і буденне знання як елемент символічного порядку	Лекція	Порівняльний аналіз робіт Хальбвакса, Маркузе, Дарендорфа, Бурдьє			2
	Тема 1. Ілюзія «природності» соціальних конструкцій та ефекти влади	Лекція	Проблемно-орієнтовний проект: «Як ілюзія «природності» політичних конструкцій конфліктує з конструкціями символічного»			2
2-ий тиждень 6 години	Тема 2. Символічне насильство та інструменти символічного примусу	Лекція	Аналіз «радикального сумніву» П.Бурдьє.	2-ий тиждень	2	
	Тема 2. Держава і проблема	Лекція	Інструменти символічного примусу (Аналіз			2

	зору соціальних світів: простору спостереження і державна оптика		фотографій публічного простору)		
	Тема 2. Вступ до візуальних досліджень	Практичне заняття	Аналіз методологій дослідження. Дослідницьке питання.		6
3-ий тиждень 6 години	Тема 3. «Символічне» в політиці.	Лекція	Проблемно-орієнтовний проект: Концепція політики як символічної дії М.Едельмана	3-ий тиждень	2
	Тема 3. «Символічна» vs. «Реальна політика»	Лекція	Аналіз факторів, що підвищують значимість символічних складових політичного процесу: а) особливості демократичних способів легітимації влади; Б) розвиток технологій соціальної комунікації; В) актори символічної політики.		2
	Тема 2. Формальний аналіз	Практичне заняття	Контент-аналіз політичної реклами		8
4-ий тиждень 6 години	Тема 4. Публічна артикуляція смислів і політика в епоху Модерну та Постмодерну.	Лекція	Проблемно-орієнтовний проект: Порівняльний аналіз символічної політики і технології політичних комунікацій Модерну та Постмодерну	4-ий тиждень	2
	Тема 4. Символічні і репрезентаційні аспекти зв'язку між реально-видимими об'єктами та їх значеннями, образами, міфами.	Лекція	Аналіз маніпуляцій з позицій критичного дискурс-аналізу (на прикладі пропагандистських плакатів)		2
	Тема 3. Іконографія та іконологія	Практичне заняття	Аналіз репрезентації політиків під час виступів		8
Змістовний модуль 2. (50 балів) Технології символічної політики					
5-ий тиждень 6 години	Тема 5. Політика ідентичності та конструювання спільнот.	Лекція	Проблемно-орієнтовний проект: Практики символічної політики сучасних держав (на прикладі України та Польщі).	5-ий тиждень	4

Донецький національний університет імені Василя Стуса

	<p>Тема 5. Наративи, образи, уявлення, стереотипи як засоби формування ідентичності.</p> <p>Тема 4. Семіотичний аналіз</p>	<p>Лекція</p> <p>Практичне заняття</p>	<p>Емпіричне дослідження кордонів етнічних груп на прикладі пам'ятників.</p> <p>Аналіз фото політиків за Р.Бартом</p>		<p>4</p> <p>6</p>
6-ий тиждень 6 години	<p>Тема 6. Теоретичні підходи до аналізу «політики пам'яті».</p> <p>Тема 6. Практики політичного використання минулого як предмет дослідження.</p> <p>Тема 5. Психоаналіз</p>	<p>Лекція</p> <p>Лекція</p> <p>Практичне заняття</p>	<p>Аналіз теорії П.Нора: місця пам'яті.</p> <p>Політичне використання минулого як елемент символічної політики (на прикладі Другої світової війни)</p> <p>Гендерне дослідження</p>	6-ий тиждень	<p>5</p> <p>5</p> <p>8</p>
7-ий тиждень 6 години	<p>Тема 7. Соціальне та політичне конструювання реальності та технології символічної політики.</p> <p>Тема 7. Дискурс-аналіз</p> <p>Тема 6. Дискурс-аналіз</p>	<p>Лекція</p> <p>Практичне заняття</p> <p>Практичне заняття</p>	<p>Уявне українського суспільства: аналіз сучасних дискурсів.</p> <p>Проблемно-орієнтовний підхід: а) Зберіть інформацію, що дозволяє описати контекст, в якому було використано технологію сек'юритизації суспільної проблеми; б) На основі аналізу виступів голови країни та інших політиків з'ясуйте, хто і яким чином застосовував мовні стратегії сек'юритизації / десекуритизації;</p> <p>Проблемно-орієнтовний підхід: в) Спробуйте знайти фотографії подій і проаналізувати, яким чином візуальні матеріали посилювали або послаблювали ці стратегії; г) Досягненню яких політичних цілей сприяла сек'юритизація гресуспільної проблеми; д) Що спільного в двох проаналізованих випадках</p>	7-ий тиждень	<p>3</p> <p>4</p> <p>4</p>

			і чим вони відрізняються?		
Іспит					20

Самостійна робота здобувача під керівництвом викладача, практикуми за темами та контрольні заходи відбуваються за допомогою Google Classroom, код доступу o2sco5r. Кожне завдання (закладка «Завдання») містить: інструкцію до виконання, критерії оцінювання, дедлайн, матеріал для опрацювання. Курс відкривається для кожного здобувача і містить матеріали, завдання, уточнений календарний план з датами і прозоре накопичування оцінок кожним здобувачем у відкритому доступі (закладка – «Оцінки»).

За умов невчасного або неналежного виконання запропонованого виду робіт студент може виконати завдання наново, якщо цього дозволяє вид роботи, але не пізніше, ніж за 2 тижні до залікового тижня або початку сесії.

Форми оцінювання результатів навчання:

Методи поточного контролю:

- участь у семінарських заняттях,
- виконання практичних робіт,
- індивідуальні письмові роботи;

Методи підсумкового контролю:

- участь під час обговорювання проблемних питань на лекціях;
- індивідуальні науково-практичні завдання;
- залік.

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється відповідно до методики накопичення балів.

Таблиця 1. Схема нарахування балів

Поточний контроль (max 100 балів)										
1 модуль				Сума балів за перший модуль	2 модуль				Сума балів за другий модуль	Загальна кількість балів
Організаційно-навчальна робота здобувача вищої освіти в аудиторії	Практична робота	Самостійна робота	Контроль знань за модулем		Організаційно-навчальна робота здобувача вищої освіти в аудиторії	Практична робота	Самостійна робота	Контроль знань за модулем		
10	22	8	10	50	10	22	8	10	50	100

Критерії оцінювання

Під час самостійної роботи (макс.16 балів):

Кожне завдання має власний критерій оцінювання (в залежності від рівня складності).

- Здатність до розробки проектної ідеї та планування етапів її реалізації (макс. 5 балів)
- Здатність до розв'язання творчих завдань та їх вирішення (макс. 5 балів)
- Здатність до самостійного аналізу теоретичних робіт (макс. 3 бали)
- Здатність до пошуку та синтезу необхідної інформації при вирішенні професійних завдань, в т.ч. із застосуванням актуальних інформаційно-комунікаційних технологій (макс. 2 бали)
- Здатність організувати індивідуальну професійну діяльність (макс. 1 бал)
- Здатність до презентації результатів дослідницької діяльності (макс. 1 бал)

Під час дискусії (макс.20 балів):

- Відповідь є логічною за змістом, вірно дані визначення термінів та понять з символічної політики, здобувач володіє методами дослідження та зв'язків візуальних комунікацій, вміє проводити візуальне дослідження.

- Відповідь є правильно, здобувач володіє знаннями про принципи дослідження візуальних комунікацій у політології; здобувач знає історію та зміст символічної політики; виявляє вміння проводити аналіз предмета дослідження політичних процесів засобами символічного; знає алгоритми аналізу.

Під час практичних занять (макс. 44 бала)

- Здобувач глибоко та всебічно засвоїв проблему; впевнено, логічно, послідовно та грамотно її викладає; спираючись на знання основної та додаткової літератури, тісно прив'язує засвоєні наукові положення із практичною діяльністю; вміло обґрунтовує і аргументує ідеї, що їм висуваються; робить висновки та узагальнення; вільно володіє поняттями (макс. 44 бала)
- Здобувач твердо засвоїв тему, грамотно та по суті викладає її, спираючись на знання основної літератури; не допускає суттєвих неточностей; пов'язує засвоєні знання із практичною діяльністю; аргументує наукові положення; робить висновки та узагальнення; володіє системою основних понять (макс. 34 бала)
- Тема розкрита недостатньо чітко та повно, здобувач засвоїв проблему, але презентує її, спираючись на знання лише основної літератури; допускає несуттєві помилки та неточності; відчуває труднощі у практичному застосуванні знань; слабо аргументує наукові положення; плутається у формулюванні висновків та узагальнень; частково володіє системою понять (макс. 24 бала)
- Здобувач не засвоїв значної частини проблеми; допускає суттєві помилки та неточності при розгляді її; відчуває труднощі у практичному застосуванні знань; не може аргументувати наукових положень; не формулює висновки та узагальнення; не володіє поняттєвим апаратом (макс. 14 балів)

Підсумковий контроль (іспит) (макс. 20 балів)

Після закінчення семестру передбачається контроль знань, для успішної здачі якого здобувачу необхідно поетапно та послідовно виконати такі завдання:

- представити всі виконані та оцінені практичні роботи;
- підготувати письмовий аналіз візуального тексту;
- успішно продемонструвати понятійний рівень, знання основної проблематики курсу та відповісти на запитання (усно).

Орієнтовні питання до заліку

1. Принцип гомології між символічними структурами і силовими порядками в політичних дослідженнях (Е.Дюркгейм, Д. Мосс, П. Бурдьє).
2. «Соціальні топоси» як локальні порядки влади і місця формування знання (як влади): клініка, в'язниця, шкільний клас, університет, лабораторія (М.Фуко, П. Бурдьє).
3. Тактика «слабких», metis, soft power (Д.Скотт, М.Серто).
4. Держава як місце виробництва категоріальних схематизмів мислення. Ефекти універсалізації, кодифікації та формалізації (Д.Скотт, П.Бурдьє).
5. Поняття символічного порядку і символічного насильства (М. Хальбвакс, Г. Маркузе, Р. Дарендорф, П. Бурдьє).
6. Тіло як опора владних стратегій і об'єкт стратегій знання. Тіло як оператор легітимації і тіло як форма протесту (Еліас, М. Фуко, Д. Мосс, П. Бурдьє, Ф. Арьєс, ле Гофф).
7. Минуле майбутнє Р. Козеллек.
8. Символи як спосіб організації сприйняття реальності. Властивості символів.
9. Основні підходи до концептуалізації символічної політики.
10. «Символічна» vs. «Реальна» політика.
11. Фактори, що визначають значимість символічної політики в сучасних суспільствах. Цілі символічної політики. Актори символічної політики.
12. Інструменти опису та аналізу символічної політики: символ, дискурс, міф, наратив, фрейм.
13. Основні підходи до концептуалізації «дискурсу». Властивості дискурсу. Дискурс і контекст. Основні підходи до аналізу дискурсу.
14. Поняття наративу. «Наративний поворот» в політології. Критика наративного.
15. Публічна сфера як середовище символічної політики.
16. Технології політичної мобілізації в сучасних суспільствах. Феномени пропаганди та індоктринації.
17. Емпіричні дослідження маніпуляції в дискурсі.
18. Номінація і символічний порядок. Концепція символічної влади П.Бурдьє. Поняття символічного капіталу. Держава і влада номінації.
19. Символічна політика і конструювання соціальних кордонів. Механізми інституціоналізації груп (на прикладі етнічних груп).
20. Соціальне конструювання простору. Політичні ефекти просторових міфів і стереотипів.

Список рекомендованих джерел

Основна література

1. Бурдьє П. Соціологія соціального простору. 2005. 345 с.
2. Габермас Ю. Комунікативна дія та дискурс. К.: Либідь, 1996. С.84 – 91.
3. Луман Н. Л Суспільство як соціальна система. 2004. 232 с.
4. Фуко М. Наглядати й карати. М.,1999.
5. Alois Riegl. Problems of Style: Foundations for a History of Ornament. Problems of Style: Foundations for a History of Ornament. 1993. – 449 p.
6. Koselleck R.. Vergangene Zukunft. Zur Semantik geschichtlicher Zeiten. Frankfurt am Main.: «Suhrkamp», 1989.

7. Metamodernism: Historicity, Affect, and Depth After Postmodernism [Текст] / R. Van den Akker, A. Gibbons, T. Vermeulen (eds). Lanham: Rowman & Littlefield. 2017. 494 p.
8. Rose, G. Visual Methodologies: An Introduction to Researching with Visual Materials / SAGE Publications Ltd; 4th edition, 4th Edition. 2016. 456 p.
9. Schapiro, M. Selected Papers II: Modern Art: 19th and 20th Centuries. New York: George Braziller, 1978, 1982
10. Schapiro, M. Selected Papers IV: Theory and Philosophy of Art: Style, Artist, and Society. New York: George Braziller, 1994.
11. Schapiro, M. Words, Script, and Pictures: The Semiotics of Visual Language. New York: George Braziller, 1996.
12. Vermeulen T. Notes on Metamodernism / T. Vermeulen, R. van den Akker. *Journal of Aesthetics & Culture*. 2010. Vol. 2. P. 1–14.
13. Yousef T. Modernism, Postmodernism, and Metamodernism: A Critique / T. Yousef. *International Journal of Language and Literature*. 2017. Vol. 5. № 1. P. 33–43.

Допоміжна

1. Арабаджиев Д. Політичний міф як фактор розвитку сучасної політичної свідомості. Автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.03 / Д. Ю. Арабаджиев; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К., 2006. 19 с. Режим доступу: <http://disser.com.ua/contents/17717.html>
2. Балан С. Символічна політика [Електронний ресурс] / С. Балан. Сайт електронного видання «Українська правда». Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2012/05/30/6965594/?attempt=1>
3. Бушанський В. Блиск і злиденність символічної політики. Віче. 2008. №23. С. 20 – 23. Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1244/>
4. Норт Д. Інститути, процеси та функціонування економіки. Київ: Основи, 2000. 198 с.
5. Bowers, J. Staff Pick Premiere: 9 ways to draw a person. 2018. Режим доступу: vimeo.com/blog/post/staff-pick-premiere-9-ways-to-draw-a-person
6. Hristova M. Vadim on a Walk. 2021. Режим доступу: talkingshots.com/films/vadim-on-a-walk?fbclid=IwAR0kgsO9yZPK_0fsb7Py8VaZkRU7Cw5Mqljy-z82DR8A3PzMUFxs-oHrKWE

Електронні ресурси

1. Архів журналу «Логос» <http://www.ruthenia.ru/logos>
2. Проект "міст пам'яті" П. Нора. <http://historic.ru/books/item/f00/s00/z0000227/st004.shtml>
3. Райнхарт Козеллек о человеческих горизонтах восприятия прошлого <http://russ.ru/pole/Rajnhart-Kozellek-o-chelovecheskih-gorizontah-vospriyatiya-proshlogo>
4. Сайт, присвячений П'єру Бурдьє <http://www.bourdieu.name>
5. Сайт Бруно Латура <http://www.bruno-latour.fr>
6. Філософський портал <http://www.philosophy.ru>
7. Britannica. www.britannica.com
8. Izin. Майбутнє – посередник чи учасник. (Ж. Деррида). <https://izin.com.ua/helen-petrovsky-on-maidan/>

9. The Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP) <http://www.iep.utm.edu/>

Викладач

Ірина МАЦИШИНА

Завідувач кафедри

Олена ЧАЛЬЦЕВА

Гарант освітньої програми

Микола ПОЛЬОВИЙ

Керівник спеціальності

Микола ПОЛЬОВИЙ

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА